

VZESTUP A PÁD MARŠÁLA TUCHAČEVSKÉHO

Letos v únoru byla uvedena v naší televizi a v některých periodikách malá zmínka o stém výročí narození **Michaila Nikolajeviče Tuchačevského**.

Vzhledem k tomu, že jméno tohoto vojevůdce bylo po celá léta zamlčováno, jen málo lidí zná podrobnosti jeho krátkého, ale velice rušného života.

Kdo vlastně byl Tuchačevskij? Není jednoduché odpovědět na tuto otázku. Byl synem šlechtice, carským důstojníkem, válečným zajatcem, hrdinou občanské války, jedním z prvních maršálů SSSR, vysokým vojensko-politickým činitelem SSSR. Zasloužil se o budování Rudé armády, zdokonalení její organizační struktury. Pod jeho patronací byly zahájeny práce na vývoji raket (pozdějších "kaťušek"), vytvořil základy vzdušné-výsadkových vojsk. Významný vojenský teoretik - spoluvůdce teorie hluboké operace, sovětské vojenské doktríny a vojenské vědy vůbec. Autor více než 130 vědeckých prací. Člověk, který přesto, že sloužil

bolševikům, nikdy neměl jejich plnou důvěru. Byl členem komunistické strany, ale vždy měl svůj názor na události, který se ne vždy shodoval s oficiálním názorem nejvyšších činitelů. Byl oslavován i nenáviděn. V roce 1937 na rozkaz Stalina je zatčen, obviněn z vlastizrady a popraven. Jaké by bylo asi jeho místo v dějinách 2. světové války? Byl by rovněž tak úspěšný vojevůdce jako v občanské válce?

Takové a podobné otázky vyvstávají, když se ptáme, kdo vlastně byl Tuchačevskij - hrdina, či zrádce, osvoboditel, nebo válečný zločinec? V jednotlivých fázích života asi jedním i druhým. Konečný verdikt musí udělat historie.

M. N. Tuchačevskij se narodil 16. února 1893 v Alexandrovském, ve Smolenské gubernii v rodině venkovského šlechtice. Dětství prožil na statku svých rodičů a od raného mládí toužil po vojenské kariéře. Ta nakonec byla tradicí v rodině Tuchačevských. Jeho dědeček Alexandr byl vysokým důstojníkem v gardovém Semjonovském pluku, založeném carem Petrem I. Bylo nejvyšší ctí, aby mladí šlechtici prošli službou u tohoto pluku, kde začínal svou kariéru i A. V. Suvorov.

Rodina Tuchačevských se v roce 1909 stěhuje do Moskvy. Základní vojenské vzdělání získal Tuchačevskij v Prvním vojenském gymnáziu carevny Kateřiny II., které ukončil 1. 6.

1912. V srpnu téhož roku nastoupil do Alexandrovského vojenského učiliště a ukončil je s vyznamenáním v červenci 1914.

Jako nejlepší absolvent má právo volby svého příštího působení. Pochopitelně, není to nic jiného než gardový Semjonovský pluk. Tím měla začít skvělá kariéra carského důstojníka.

Osud mu však připravil jinou kariéru. Několik dnů po vyřazení z učiliště začíná první světová válka. Semjonovský pluk odjíždí na frontu a mladý podporučík ho zastihuje již na pochodů. Je zařazen na funkci mladšího důstojníka 7. roty. V této funkci se účastní prvních bojů. Od samého počátku se projevuje jako nadmíru odvážný a udatný bojovník. Je směšlý a někdy zbytečně riskuje. Potvrzuje to skutečnost, že za necelých 6 měsíců služby dostává 6 bojových řádů. To bylo pro první období války zcela neobvyklé.

V únoru 1915 v bojích na hranicích s východním Pruskem padá do zajetí. V zajateckých táborech stráví dva a půl roku. Za opakované pokusy o útek ze zajetí byl převezen do pevnosti Ingolstadt, odkud se mu podaří uprchnout v srpnu 1917. Prchá přes Švýcarsko, Francii, Anglii a Skandinávii zpět do Ruska. 12. října 1917 se vrací do Petrohradu, kde je již cítit blížící se revoluce. Po minimálním odpočinku se hlásí u svého pluku, kde se nachází jen jeden záložní prapor.

Ostatní jednotky jsou stále na frontě. Po vypuknutí revoluce se ztotožňuje s jejími cíli a přidává se k bolševikům. Jako jediný profesionální důstojník je i přes svůj původ zvolen velitelem roty. V této funkci se účastní Říjnové revoluce (VRSR).

Po revoluci je demobilizován a odchází na statek rodičů, kde mu "noví" majitelé půdy za jeho přínos k vítězství poskytují dům a kousek půdy.

V lednu 1918 se na základě Trockého dekretu o využití odborníků bývalé carské armády hlásí do služeb vznikající Dělnicko-rolnické rudé armády (DRRA). Je přijat a plní úkoly spojené s formováním pravidelné armády. 5. dubna 1918 vstupuje do řad komunistické strany a dostává důvěru nejvyšších míst. V květnu 1918 je jmenován vojenským komisařem štábu Moskevského obranného prostoru.

Na východní frontě působil od června 1918, kde společně s V. V. Kujbyševem vytvořil první vojenský svazek schopný řešit operační úkoly - 1. revoluční armádu - a odjíždí do Kazaně, kde od jara 1918 "řídí" československý legionářský sbor. Ve funkci velitele 8. armády se podílí na likvidaci povstání na Donu (březen-duben 1919) a jako velitel 5. armády likviduje vojska admirála Kolčaka. V čele této armády došel až na Sibiř. Zde se mu dostává ocenění od samotného Lenina, který jeho 5. armádu hodnotí jako nejlepší armádu Sovětské republiky. Občanská válka pokračuje a tak je Tuchačevskij v listopadu 1919 ustanoven velitelem 13. armády (na Jižní frontě). Ve skutečnosti funkci ani nepřevzal, neboť se dále rozhodovalo o jeho jmenování velitelem Kavkazského frontu, proto dva měsíce "pracoval" v jeho štábu. Jmenován do funkce byl až v lednu 1920 (ve věku 27 let), se zpětnou platností od 22. prosince 1919. Koncem března 1920 dokončuje likvidaci odporu hlavního uskupení Děnikinovy armády, která ustoupila na severní Kavkaz.

Sovětská vlast má nové problémy, tentokrát na západě. Tuchačevskij je jmenován velitelem Západního frontu (duben 1920) a bojuje v Bělorusku s polskou armádou Piłsudského.

Opět vítězí, obsazuje Bělorusko, nastoluje zde sovětskou moc a pronásleduje "bělopoláky" až na přístupy k Varšavě. To už je červenec 1920. V této době dostává od lidového komisaře obrany Kameněva rozkaz do 12. srpna 1920 ovládnout Varšavu. Bitva o Varšavu však končí porážkou rudých. 18. 10. 1920 Tuchačevskij v souvislosti s podpisem příměří vydává svým vojskům rozkaz o ukončení bojových akcí a o jejich vyvedení za "stanovené" hranice s Polskem.

Tuchačevskij, ale především jeho chlebedárci v Moskvě, těžko nesou tento neúspěch. Zřejmě, aby odčinil tento "zločin", ho Lenin v březnu 1921 pověřuje likvidací protibolševického kronštadského povstání, vedeného bývalými "revolučními námořníky". Začalo v únoru 1921 a pokusy o jeho likvidaci byly doposud neúspěšné. Tuchačevskij formuje 7. armádu (byl jmenován jejím dočasným velitelem) a 16. března zahajuje útok na pevnost. Ve 12. hod.

18. března pevnost kapituluje. Toto rychlé vítězství částečně napravuje jeho pošramocenou pověst. Občanská válka však ještě neskončila. 6. 5. 1921 Lenin jmenuje Tuchačevského velitelem vojsk Tambovské gubernie a dostává za úkol zlikvidovat kulacko-eserské povstání tzv. "antonovštinu", která v této oblasti zuří již od srpna 1920. Pouhé dva měsíce trvalo Tuchačevskému, než mohl do Moskvy hlásit, že je v Tambovské gubernii povstání zlikvidováno a sovětská moc obnovena. Poté se znovu ujal funkce velitele Západního frontu. Tím skončila kapitola života Tuchačevského jako hrdiny občanské války. Dnes již nikdo nespočítá, kolik lidských životů stála tato válka. Byl Tuchačevskij hrdina, či masový vrah? Tehdy ho oslavovali jako hrdinu.

V červenci 1921 je jmenován náčelníkem a komisařem jediné sovětské školy pro vyšší velitelský sbor - Vojenské akademie Dělnicko-rolnické rudé armády (později akademie M. V. Frunzeho), avšak již v lednu 1922 je opět jmenován velitelem Západního frontu s dislokací ve Smolensku. V této funkci zůstává do roku 1924, kdy je v květnu ustanoven do funkce zástupce náčelníka štábu DRRRA, kterým byl M. V. Frunze. Po krátké době je opět v lednu 1925 odeslán do Smolenska, kde pokračuje ve velení Západnímu frontu, tentokrát již přejmenovanému na Západní vojenský okruh. V listopadu 1925 se stává náčelníkem generálního štábu a v této funkci zůstává do května 1928, kdy je ustanoven velitelem Leningradského vojenského okruhu. V červnu 1931 se Tuchačevskij ocitá současně v těchto funkcích - je náměstkem předsedy Revoluční vojenské rady SSSR a náčelníkem vyzbrojování Dělnicko-rolnické rudé armády. Zástupcem lidového komisaře obrany (ministra) byl jmenován v červnu 1935.

Začátkem dubna 1936 se stává prvním náměstkem lidového komisaře a současně náčelníkem správy bojové přípravy. V těchto významných funkcích se podílí na vytváření nové podoby ozbrojených sil, nových perspektivních druhů vojsk (tankové a mechanizované sbory, výsadkové vojsko, námořnictvo, letectvo) a současně pracuje na nové teorii hluboké operace.

V roce 1933 je vyznamenán Leninovým řádem, v roce 1935 je jedním z pěti prvních maršálů SSSR.

Se znepokojením sleduje postupující přípravu Německa k válce. Kritizuje nedostatečná opatření na západní hranici. Do zřejmých rozporů se dostává s tehdejšími ministrem (lidovým komisařem) obrany Vorovičovem a v květnu 1937 ho odesílají velet vojskům Povolžského vojenského okruhu. Smyčka se začala stahovat. Tuchačevskij je na příkaz Stalina zatčen, obviněn z vlastizrady a 11. 6. 1937 popraven.

Toto je stručný popis vzestupů a pádů M. N. Tuchačevského. Představit však Tuchačevského pouze z profesionálního hlediska, respektive jako vojáka - profesionála, neodpovídá historické skutečnosti. Nelze v tomto směru pominout jeho veřejnou (politickou) činnost, bez které by ostatně nemohl v sovětském režimu dosáhnout seberealizace.

Nelze se také nezmínit o spolupráci Dělnicko-rolnické rudé armády a německého reichswelhu ve dvacátých a třicátých letech, která byla přerušena až nástupem Hitlera. Teprve po odmítnutí spolupráce ze strany nacistů vydal Tuchačevskij (1935) studii Válečné plány dnešního Německa.

Určitou úlohu zde sehrála i Tuchačevského ambicióznost. Na tehdejší sovětské poměry byl také velice vzdělaným člověkem. Ovládal několik jazyků, byl znalcem literatury, zejména francouzské a německé. Také jeho soukromý život (třikrát ženat), respektive jeho milostné plotky, se staly předmětem kritiky asketického Stalina.

Stihl toho za 45 let života udělat mnoho, ale i bez toho, abychom si odpověděli na otázku, kdo vlastně byl, vešel do novodobých dějin vojenství jako jeden z velkých vojevůdců 20. století.

Generálmajor Ing. Emil Antušák